

GOED OMGAAN MET CONFLICTEN IN HET PASTORALE WERK

GROENHOVE, 20 SEPTEMBER 2011

WAT VERBINDT ONS MET ELKAAR?

ER ZIJN HEEL WAT ZAKEN DIE ONS MET ELKAAR VERBINDEN

- ~ We zijn ergens/ooit gegrepen, in de ban geraakt van Jezus Christus en zijn evangelie.
- ~ We hebben een engagement op ons genomen in dezelfde, welbepaalde kerk.
- ~ We hebben in ons leven, ook in ons kerkelijk engagement, met conflicten te maken.
- ~ En we zijn niet bang, niet overdreven bang in elk geval, om tijd vrij te maken om daarbij stil te staan.

ER ZIJN NOG ZAKEN DIE ONS MET ELKAAR VERBINDEN

... en die we trouwens gemeenschappelijk hebben **met alle mensen!**

- ~ Het verlangen gerespecteerd te worden.
- ~ Beluisterd te worden.
- ~ Te mogen zijn wie we zijn.
- ~ Vul maar aan...

Zoals het lied het zegt: het verlangen om 'gezien' en 'aanvaard' te zijn.

MEDEDOGEN (BARMHARTIGHEID) BEGINT MET...

... het zien en beseffen van datgene waarin alle mensen 'gelijk zijn' wat hen met elkaar verbindt.

Zie Henri NOUWEN, *Vuur in mijn hart. De kracht van medemenselijkheid, troost en bemoediging*, Lannoo, 2007, blz. 21: "Ons zelfgevoel is in belangrijke mate gebaseerd op het inzicht hoe en waar we van anderen verschillen. Wij zijn vlugger, trager, knapper, handiger of vriendelijker dan de ander of de anderen. Maar de mens met mededogen definieert zichzelf niet vanuit het anders-zijn, maar vanuit het hetzelfde-zijn."

WAT DRIJFT ONS UIT ELKAAR?

(of dreigt ons uit elkaar te drijven?)

Conflicten! Heel neutraal is er een 'conflict' (zonder negatief waardeoordeel) wanneer we van elkaar verschillen. In die zin spreken we in Pax Christi niet van 'conflictpreventie' – omdat we het feit dat we verschillend zijn niet moeten vermijden, maar hebben het over 'geweldpreventie': we moeten ervoor zorgen dat conflicten niet tot (meer) geweld leiden.

BOTSINGEN KUNNEN ONS UIT ELKAAR DRIJVEN.

- ~ Een kwetsend woord, soms gewoon een blik, een gebaar...
- ~ Een beslissing die genomen werd zonder dat men naar mijn mening vroeg...
- ~ Alles wat woede, pijn, verdriet veroorzaakt in het samenwerken, samenleven.

UITEENLOPENDE VISIES, STANDPUNTEN, CONCLUSIES

en de prioriteiten die we van daaruit bepalen.

- ~ Voorbeelden genoeg...
- ~ In de eerste maanden dat Leonard aartsbisschop was...
- ~ Een boekbespreking in Ministrando van september 2011, over een boek van Jürgen Mettepenningen: maakt mij woedend, iemand anders zal er blij om zijn...
- ~ Omtrent wat moreel verantwoord is i.v.m. abortus...

GOEDE VOORBEELDEN VAN OMGAAN MET DIE VERSCHILLEN

- ~ De kardinaal in "Biecht van een kardinaal" heeft duidelijk een andere visie op de 'ontkerkelijking' in West-Europa dan deze en de vorige paus, en stelt van daaruit andere prioriteiten; tegelijk is hij heel respectvol voor de 'andersdenkenden'. Lees: Olivier LE GENDRE, *Biecht van een kardinaal*, Davidsfonds, 2010.
- ~ Bisschop Jacques Gaillot: trouw aan zijn geweten en zijn prioriteiten als bisschop van Evreux. En het aanvaarden van de gevolgen daarvan, ook als hij aan de kant wordt gezet.

Verschillen leiden tot geschillen als we er niet goed mee omgaan...

WAT MOETEN WE LATEN?

ALTIJD, ALS WE 'GEWELD' ERVAREN VANWEGE ANDEREN

- ~ We mogen geen kwaad met kwaad vergelden. Ook in die situaties de Gulden Regel toepassen: “doe niet wat je niet wil dat een ander jou aandoet” en “behandel elk mens zoals je zelf zou willen behandeld worden”.
- ~ We mogen ons ook niet ‘laten doen’, zonder weerstand te bieden, zonder op te komen voor onszelf.

'GEWELD' VOLGENS PAT PATFOORT

- ~ Geweld ervaren is zich de mindere (“m”) ervaren tegenover een meerdere (“M”).
- ~ In onze kringen: het gevoel hebben niet te mogen zijn wie je bent, dat men geen rekening houdt met jou, je belachelijk maakt etc.
- ~ Er is een gezonde, natuurlijke reactie van zelfbehoud: woede.

Lees: Pat PATFOORT, *Bouwen aan geweldloosheid*, 1989

DRIE FOUTE MANIEREN VAN OMGAAN MET GEWELD

- ~ Escalatie: als ik me niet ‘laat doen’ ga ik vaak ‘boven’ de andere gaan staan (de ‘M’, die op zijn beurt ‘m’ wordt); dit kan eindeloos doorgaan (ook ‘spiraal van geweld’ genoemd). We hebben veel te weinig geleerd onszelf te verdedigen zonder op onze beurt weer aan te vallen. Lees: Pat PATFOORT, *Verdediging zonder aanval*, 2006
- ~ Geweldsketen: ik reageer niet op de plaats zelf, maar hou me daar in; mijn woede komt naar buiten in een andere situatie, bij iemand die er eigenlijk niets mee te maken heeft, maar die op het verkeerde moment in mijn buurt komt.
- ~ Opkroppen: alles inslikken, woede nooit naar buiten laten komen. Maagzweren kweken. In het uiterste geval: zelfdoding, vanuit de overtuiging “het zal voor de anderen beter zijn als ik er niet meer ben” (is tevens uiterste vorm van geweld plegen op zichzelf).

BIJ UITEENLOPENDE VISIES, STANDPUNTEN

We moeten ermee ophouden te denken dat we de waarheid bezitten, dat wij weten wat bv. “in Godsnaam” moet gebeuren, prioriteit moet krijgen. Beseffend dat God zich niet kan verweren bij wat men Hem allemaal in de mond legt... Mijn ‘visie’ is altijd ‘mijn’ visie’, mijn ‘overtuiging’ is ‘mijn’ overtuiging – en is altijd het resultaat van mijn persoonlijke geschiedenis: wat ik gelezen heb, meegemaakt heb, wie ik ontmoet heb, wat me aangesproken heeft...

“Gelijk willen halen” in een discussie of waar dan ook, is altijd in een strijdperk treden, en vertrekt vanuit wat (voor ons althans) vanzelfsprekend is: het feit dat we “gelijk hebben”. Dat we m.a.w. de waarheid bezitten.

WAT IS WAARHEID? WAT VERLANGT GOD VAN MIJ?

- ~ Dat ik hetzelfde denk als de paus, de bisschop, de moderator?
- ~ Dat ik het altijd eens ben met mijn partner (in het huwelijk)?
- ~ Of, wat me beter zou uitkomen: dat mijn partner het altijd eens zou zijn met mij?
- ~ Verlangt God van mij dat ik “voor waar aanneem” alles wat de Kerk mij voorhoudt te geloven? B.v. dat Maria biologisch maagd was bij de geboorte van Jezus / dat echtgescheidenen die in een nieuwe relatie gestapt zijn de communie niet meer mogen ontvangen...
- ~ Of verlangt God van ons dat we elkaar in alle omstandigheden respecteren?
- ~ Dat we ernaar streven in alle omstandigheden de Gulden Regel toe te passen?
- ~ “Barmhartigheid wil ik, geen offers.”

WAT ZEGT JEAN GOSS HIEROVER?

Vredesactivist, samen met zijn vrouw, Hildegard Mayr. Over hem: zie boek Hildegard MAYR & Jo HANSENS, *Jean Goss. Mystique et militant de la non-violence*, éd. Fidélité, 2011.

- ~ Waarheid is niet iets wat je ‘bezit’.
- ~ Er is maar één grote waarheid: de absolute waardigheid van elk mens als een geliefd kind van God.
- ~ Deze waarheid moet niet ‘verdedigd’ worden, mensen moeten ‘getuigen’ van deze waarheid.
- ~ Daarvan getuigen doe je... door die absolute waardigheid te respecteren, door je manier van omgaan met elk ander mens.
- ~ Het Griekse woord voor ‘getuige’ betekent ook ‘martelaar’: volop ‘getuige’ van die waarheid is diegene die bereid is zijn leven ervoor te geven, hij die nog liever geweld wil incasseren dan geweld uitoefenen.

WAT WE OOK MOETEN LATEN BIJ CONFLICTEN: DOEN ALSOF ZE ER NIET ZIJN.

Vaak vanuit het verkeerd denkbeeld “dat er geen conflicten zouden mogen zijn”, dat er geen verschillen zouden mogen zijn als we goede christenen willen zijn...

De kerkelijke cultuur heeft geen goede traditie op dit gebied. Lees de bijdrage van Sjaak KÖRVER in het boek “Ga nu allen in vrede”, Davidsfonds, 2010. Naar de buitenwereld ‘doen alsof er geen conflicten zijn’ is schering en inslag (geweest, en nog...) in kerkelijke middens.

WAT MOETEN WE DOEN?

EEN NIEUWE MANIER VAN KIJKEN AANLEREN

- ~ Conflicten leren zien zonder 'waardeoordeel'. Conflicten zijn doodnormaal, en geen ziekte!
- ~ Leren onderscheiden tussen conflicten: wat wenselijk en mogelijk is op een bepaald moment hangt af van het stadium waarin het conflict zich bevindt. Negen stadia staan uitgeschreven in de bijdrage van Caroline Van DAMME in het boek "Ga nu allen in vrede", en wat er in dat geval wel/niet kan.

PROBEREN TROUW TE ZIJN AAN ONZE DIEPSTE PRINCIPES.

Daarom de "Gulden regel" toepassen: "Behandel de anderen steeds zoals je zou willen dat ze jullie behandelen. Dat is het hart van de Wet en de Profeten" (Mt 7,12 en Lc 6,31).

BIJ BOTSINGEN: RESPECTVOL EN CREATIEF WEERSTAND BIEDEN.

Zie de drie voorbeelden in Mt 5, 38-42. Drie vormen van maatschappelijk aanvaard geweld, in drie domeinen van het samenleven (de huiselijke sfeer, de rechtbank, de door de bezetter opgelegde spelregels) suggereert Jezus telkens om weerstand te bieden, dus om niet 'zomaar te ondergaan', maar eerder om te pogen – vanuit een echte en diepe liefde – het hart en het geweten te raken van diegene van wie het geweld uitgaat. Lees: Etienne CHOMÉ, *Tends l'autre joue. Ne rends pas coup pour coup*, éd. Fidélité, Namur, 2008.

Jezus zelf biedt ook op die manier weerwerk en weerstand. Lees: Benoît en Ariane THIRAN-GUIBERT, *Jésus non-violent*, éd. Fidélité, Namur, 2009-2011 (drie delen)

ALTIJD BEREID ZIJN TOT DIALOOG, GESPREK.

- ~ De Gulden Regel, toegepast op het gesprek: luisteren zoals ik zelf graag zou beluisterd worden, een ander aanspreken zoals ik zelf verlang aangesproken te worden.
- ~ Als het gesprek niet kan, omdat de tegenpartij daar niet toe bereid of in staat is (het resultaat is hetzelfde): bereid zijn om 'los' te laten. Om de 'onmogelijkheid tot samenwerken' te erkennen, zonder de schuld bij de ander of bij mezelf te leggen. De 'schuld' (beter: de oorzaak) ligt niet bij een van ons beiden, maar ligt 'tussen' ons, heeft te maken met het verschil tussen ons. Loslaten, als het kan de keuzemogelijkheid aan de ander laten: "Jij mag kiezen. Als jij liefst blijft, dan ben ik bereid om te gaan", en omgekeerd. In veel situaties zal natuurlijk een bredere gemeenschap bij dit laatste betrokken zijn en terecht inspraak willen hebben (en medebeslissingsrecht).

WAT KUNNEN WE LEREN?

GEWELDLOOS COMMUNICEREN

Het 'gesprek', de echte dialoog, is de plaats waar we onze gelijkwaardigheid met elkaar beleven. In het gesprek moeten we leren tegelijk *zorg dragen voor onszelf* en *zorg dragen voor de ander*.

Lees: Marshall ROSENBERG, *Geweldloze Communicatie*, Lemniscaat, 2008.

- ~ Vertrok vanuit de vaststelling dat er veel pijn is in relaties die mensen graag willen koesteren, omdat er in de communicatie zaken mislopen.
- ~ Hij verfijnt wat dertig jaar geleden al gepromoot werd door Thomas Gordon (o.a. Luisteren naar kinderen; Luisteren naar elkaar), met zijn oproep om "ik-boodschappen" te hanteren.
- ~ Hij noemt 4 stappen in de (inhoud van de) communicatie: ik stel vast; ik voel; ik heb behoefte aan; ik vraag. Zijn grote sleutel: voor wat we *voelen* (een gevoel is iets wat ons overkomt, wat we niet kunnen 'bepalen', waarvoor we niet verantwoordelijk zijn) is er altijd een *aanleiding* buiten ons, maar het belangrijkste, de uiteindelijke *oorzaak* ligt binnen in ons: een behoefte die niet vervuld is.

ZORG VOOR ONSZELF (IN DE GEWELDLOZE COMMUNICATIE): BIJ HET SPREKEN

Op zo een manier spreken dat de goed 'gehoord' worden; dat is: spreken in de ik-persoon, zonder verwijten of kritiek op de ander. Dit is: het de ander gemakkelijker maken om naar mij (naar mijn moeilijke boodschap) te luisteren. Grote moeilijkheid: weten wat ik voel, en waaraan ik fundamenteel behoefte heb! Daarvoor moet ik eerst 'verbinding' maken met mezelf!

ZORG VOOR DE ANDER: BIJ HET LUISTEREN.

Vaak is dit de sleutel die de poort kan openmaken bij iemand die helemaal niet naar een gesprek verlangt: als ik luisterend op zoek ga naar waar het de ander echt om te doen is, dan sla ik een brug. Eerlijke nieuwsgierigheid naar het verhaal van de ander, naar het waarom en hoe van die visie die zo afwijkt van de mijne, naar de persoonlijke geschiedenis van de ander, die hem of haar tot dat 'anders-zijn' (ten opzichte van mij!) geleid heeft.

- ~ Een voorbeeld: Je partner zegt, juist voor je naar een avondvergadering vertrekt: "Hoe is het mogelijk! Je bent de laatste week geen enkele keer 's avonds rustig thuis gebleven!" Wat zegt deze partner uiteindelijk? Zou je antwoord terzake zijn, als je dan je agenda zou vastnemen, bekijken, en antwoorden: "Wacht even, je vergist je! Je vergeet dat ik maandag laatst de hele avond thuis was!"? Nee, want wat je partner eigenlijk wil zeggen (en wat je kan horen als je 'goed luistert') is dit: "Ik had liever gehad dat je vanavond thuis bleef..."

Geweldloze Communicatie. Niet ten onrechte in de eerste Engelse uitgave verschenen met als ondertitel "A language of compassion" – taal van mededogen, van barmhartigheid. Zorg voor mezelf, zorg voor de ander, zorg voor de relatie.

Hiermee kennismaken helpt mij in elk geval (1) om beter te zien welke fouten ik voortdurend maak op dit gebied en (2) om een 'moeilijk gesprek' goed voor te bereiden.

ONSZELF LEREN KENNEN

Dit is heel belangrijk om te kunnen groeien in het goed omgaan met conflicten (met verschillen)!

- ~ Zien hoe ik zelf in elkaar steek. Welke houding neem ik gewoonlijk aan bij een conflict met een leidinggevende, met mijn partner, mijn kinderen, mijn buur? Escalatie? Geweldsketen? Opkroppen? Wil ik vaak/soms/altijd gelijk halen? Zie ik mijn waarheid gemakkelijk als 'de waarheid' waartoe ook de anderen moeten komen? Of ga ik vlug mee met anderen, en laat ik mijn eigen overtuiging vlug vallen?
- ~ Weet ik waaraan ik me erger? Besef ik dat ik me vooral 'erger' (dat wil zeggen: op een onrustige manier iets 'erg' vinden) aan zaken waarmee ik bij mezelf nog niet in het reine ben? B.v.: "ik erger me aan mijn autoritaire pastoor" – "kijk naar jezelf, naar je eigen autoritaire trekken".

We hoeven niet bang te zijn voor de weg van de zelfkennis, niet bang te zijn onze eigen schaduwkant, onze 'negatieve kanten', te leren kennen. Het behoort tot de kern van ons geloof erop te vertrouwen dat God ons helemaal kent, en dat we voor Hem mogen zijn zoals we zijn: zijn barmhartigheid, zijn mededogen geldt ook voor elk van ons.

WAT KAN ONS INSPIREREN?

- ~ Het evangelie zelf, het woord en het voorbeeld van Jezus. Zijn omgang met tollenaars en zondaars. Zijn houding tegenover zijn tegenstanders (Johannes 8,1 vv. – in het verhaal van de vrouw die men wil stenen; in het lijdensverhaal, als men hem in het gezicht slaat...).
- ~ Maar ook elk evangeliewoord dat spreekt van Gods barmhartigheid voor elk van ons. Het evangelie wordt pas voor mezelf een ‘blijde boodschap’ als ik me bewust ben van mijn eigen fouten en kwaad.
- ~ De oproep “mogen allen één zijn” op een verstandige manier leren lezen: geen oproep om te doen alsof we het over alles eens zijn (en denken dat we het eigenlijk niet mogen oneens zijn), maar wel om het verschil te respecteren (zoals in een goed huwelijk!).
- ~ Leren vanuit het verhaal van Barnabas en Paulus, die op zeker ogenblik besluiten om niet langer samen te werken (Handelingen van de apostelen, 15,36-41).
- ~ Het boek dat Pax Christi uitgaf in 2010: Annemie DILLEN & Didier POLLEFEYT, *Ga nu allen in vrede. Omgaan met macht en conflicten in pastorale contexten*, Davidsfonds, 2010. Daarin:
  - o Caroline van Damme over de stadia in een conflict, en wat een ‘coach’ in elk van die stadia kan doen (een bemiddelaar kan alleen bemiddelen als twee partijen ernaar verlangen, en mag nooit partij kiezen – moet alleen het gesprek tussen de partijen faciliteren).
  - o Sjaak Körver over pastorale aandachtspunten, vanuit een voorbeeld van de kerkelijke cultuur, waarin alle partijen aan de buitenwereld verkondigen dat er “fundamenteel geen verschil is”.
  - o Een hoofdstuk van mezelf over de leer van de geweldloze communicatie – en de band met de barmhartigheid waartoe het evangelie ons oproept.
  - o Claude Vandevoorde, met een boeiend stuk over het conflict als groeikans: vijftien aandachtspunten, om na te gaan in hoeverre we in staat zijn om in een conflict trouw te zijn aan onze diepste principes.
- ~ Nog twee recente uitgaven van Pax Christi:
  - o Een grote bijdrage over “Vredesspiritualiteit in het leven van elke dag”, in “Roep om Vrede! Vierend & bezinnend”, Pax Christi, 2010.
  - o Het Pax Christi-dossier van september 2011: “Vrede, mededogen en religie” – waarin ook een aantal boeken en websites i.v.m. ‘barmhartigheid’ vermeld staan.

TOT SLOT. VIJF SLAGZINNEN

1. Mededogen ziet in elke mens een mede-mens (*de ander is fundamenteel gelijk ikzelf...*)
2. Wie de waarheid in pacht heeft, kan haar nooit verkopen (*hoogstens ze iemand aansmeren*).
3. Wie in gesprek gaat om te winnen, verliest altijd (*op de eerste plaats: de relatie*).
4. Wie ruimte geeft, krijgt ruimte (*denk eraan, als je een voorstel formuleert!*).
5. Ik spreek best in de eerste persoon enkelvoud (*dat is het eerlijkste*).

UIT HET GESPREK NADIEN

EEN ECHT GESPREK KAN TOCH ALLEEN ALS JE DAT VAN BEIDE KANTEN VERLANGT?

- ~ Dat klopt. Niet alles kan opgelost worden, tot 'vrede' leiden tussen 2 mensen of groepen.
- ~ De enige vraag waarmee ik zelf moet voortdoen, is deze: wat vraagt God van mij in deze situatie?

HET PROBLEEM HEEFT MET DE MEERDERE TE MAKEN! WAT KUN JE DAARAAN DOEN?

- ~ Dat is een belangrijke aanvulling: het 'geweld' wordt inderdaad alleen gevoeld door diegene die onderaan staat, in de 'mindere' positie. Wanneer wij ons daar bevinden, kunnen we proberen te vinden wat wij vanuit die positie moeten doen en laten.
- ~ Maar het is goed onszelf eens af te vragen wie soms wel eens te lijden zou kunnen hebben van het geweld dat WIJ op anderen uitoefenen (ongewild soms, ongeweten). Welke weg kunnen we bewandelen om dat op het spoor te komen (en wat we zelf niet 'voelen')? De weg van de zelfkennis...

LOSLATEN? TOCH VOORAL ZOEKEN OM TOT OVEREENSTEMMING TE KOMEN!

- ~ Natuurlijk, zoals in een goed huwelijk, er proberen samen uit te geraken.
- ~ Maar soms aanvaarden, zonder te beschuldigen, dat het niet meer kan...

JAN VANDEN BERGHE, DIENST VREDESSPIRITUALITEIT

Wat verbindt ons met elkaar?	1
Er zijn heel wat zaken die ons met elkaar verbinden.....	1
Er zijn nog zaken die ons met elkaar verbinden.....	1
Mededogen (barmhartigheid) begint met... ..	1
Wat drijft ons uit elkaar?	2
Botsingen kunnen ons uit elkaar drijven.....	2
Uiteenlopende visies, standpunten, conclusies	2
Goede voorbeelden van omgaan met die verschillen.....	2
Wat moeten we laten?	3
Altijd, als we ‘geweld’ ervaren vanwege anderen	3
Bij uiteenlopende visies, standpunten	3
Wat we ook moeten laten bij conflicten: doen alsof ze er niet zijn.....	4
Wat moeten we doen?.....	5
een nieuwe manier van kijken aanleren	5
Proberen trouw te zijn aan onze diepste principes.	5
Bij botsingen: respectvol en creatief weerstand bieden.....	5
Altijd bereid zijn tot dialoog, gesprek.	5
Wat kunnen we leren?.....	6
Geweldloos communiceren	6
Onszelf leren kennen	7
Wat kan ons inspireren?	8
Tot slot. Vijf slagzinnen	8
Uit het gesprek nadien.....	9
Een echt gesprek kan toch alleen als je dat van beide kanten verlangt?.....	9
Het probleem heeft met de Meerdere te maken! Wat kun je daaraan doen?.....	9
Loslaten? Toch vooral zoeken om tot overeenstemming te komen!	9